

Szeccsiós üveg kaspó, 1900-as évek eleje

Róth Miksa: Üvegkép, 20. század eleje

Sovánka István Üvegváza

Anyagok, formák, szép tárgyak, műrecek: az iparművészeti gyűjtemény

A Rippl-Rónai Múzeum iparművészeti anyaga eredendően a Rippl-Rónai Villához, illetve a központi intézményhez kapcsolt kisebb emlékmúzeumok kísérelő berendezéseiből állt. Zichy Mihály zalai emlékmúzeumában egy 19. századi arisztokrata művész különleges, egzotikumot sem nélkülöző tárgydarabjai tekinthetők meg. A művész társadalmi státuszát, életkörülményeit reprezentáló tárgyanyagból kiemelkedő értékkel bírnak a bútorok, így az áttört faragású indiai garnitúra és a grúz szobát díszítő mozaikintarziás berendezés illetve a különleges fegyvergyűjtemény.

Zsolnay virágtartó, 1900-as évek eleje

Szeccsiós ebédlőszekrény, 20. század eleje

A Rippl-Rónai Emlékmúzeum iparművészeti tárgydarabjaiban egy egzotikumot kedvelő, a környezetére odafigyelő, igényes nagyvárosi művész világát ismerjük meg. A Rippl-Rónai tulajdonát képező tárgyakat múzeumi vásárlások és ajándékozások során megszerzett különleges darabokkal egészítettük ki az 1970-es évektől kezdve. Az iparművészeti gyűjtemény Gönczi Ferenc idejében mindössze szórványos 19. századi, historizáló ajándékokkal bővült (faragott ékszerdoboz, ezüsterlegek, gyertyatartók, biedermeier üvegpoharak). Ezek közül több darabos gyűjteményegységgé a pipagyűjtemény nőtte ki magát: a több helyről származó tajtékpipák különleges darabjai ma a Rippl-Rónai Ödön gyűjteményének állandó kiállításán láthatók.

Rippl-Rónai Ödön szórványos darabjain túl az első nagyobb mérvű ajándékozás 1974-ben történt 61 darabból álló anyaggal Fekete József örököseitől. A hagyatékban több értékes ezüst tárgy található, így pl. egy **Szentpéteri József** ötvösmester műhelyéből származó kancsó, továbbá több szeccsiós jellegű gyertyatartó, gyümölcöstál és pecsénnyomó.

A 70-es évek végén zajló vásárlások nyomán kisebb de összefüggő gyűjteménnyé álltak össze a századforduló szeccsiós műtárgyai: bútorok, üvegek, textilek – kis kollekciójuk mindegyike magas színvonalú darab. Jellegzetesek a tálaló garnitúrák: faragott, rézbetétes kis és nagytálalók. Egy részüket ajándékozások útján, másokat vásárlással szerezte a múzeum: az 1970–80-as években nem fértek el a kis méretű lakásokban, ezért tulajdonosaik a múzeumnak ajánlották fel megvételre. A bútorokat kiváló üveg és ötvösművészeti anyag egészíti ki. Egy részük az állandó emlékmúzeumok, így a Rippl-Rónai Villa enteriőrjét gazdagítják. A századforduló jelentős mestereinek alkotásai is megtalálhatók köztük: így **Vaszary János** Juhász c. gobelinje, vagy **Sovánka István** üvegváza. A kiskorpádi születésű (Somogy megye) **Kozma Lajos** építész, iparművész, grafikus a magyarországi szeccsió egyik legkiválóbb, külföldön is elismert művészeként rendkívül sokrétű életművet hagyott hátra.

Szeccsessziós tükör, 1900-as évek eleje

Szeccsessziós üvegváza, 1900-as évek eleje

Múzeumunkban található több darabos, intarziás ebédlőgarnitúrája (szekrény, vitrin, asztal és székek) azon bútortervei közül valók, melyekben a barokk stílus újjáélesztett hagyományait egy sajátos, magyaros formavilággal ötvözi. Az együttes az 1920-as években készülhetett, és Germanus Gyula hagyatékából származik.

A kezdeti, csekély műtárgyvásárlási keretből eleinte csak századfordulós, történeti iparművészeti anyagot vásároltunk. Szórványos egyéni vásárlások után **(Szuppán Irén, Karsai Judit, Horváth Márton)** porcelán és üveg design-tárgyak gyűjtésével megkezdődött egy speciális gyűjtési profil kialakítása, de a kezdeményezés néhány készletsorozat beszerzése után elhalt. Ugyanekkor egy 80 darabból álló, Művelődési Minisztériumtól és Lektorátustól kapott jelentős textil- és kerámiaegyüttes révén a kortárs magyar iparművészet markáns alkotóitól kerültek egy-egy életművön belül kulcsfontosságú darabok a gyűjteménybe. Elsőként 1983-ban a minisztériumi vásárlásokból egy 24 darabos iparművészeti együttes révén alakult ki az első egység, jobbra kerámiából **Gorka Livia, Gádor István, Kecskeméti Sándor** kerámia illetve **Horváth Márton, Szabó Erzsébet** üvegtárgyaival. Ezt később jelentős textilanyag egészítette ki **Polgár Ildikó, Barát Hajnal, Szuppán Irén, Droppa Judit, Hübner Aranka, Szilágyi Júlia** alkotásaival. Az 1990-es Dunántúli Tárlat díjazott művészeitől további 11 db **Németh János, továbbá Geszler Mária, Jegenyés János, Kertészfi Ágnes** kerámia-, porcelán- és üvegtárgyai kerültek műfaji megkötöttség nélkül a kortárs iparművészeti gyűjteménybe.

Az iparművészeti gyűjteményben sajátos egységet képeznek a bárdibükki **Goszthony Mária** kerámikuművész alkotásai. Goszthony Mária hagyatékában a korábban említett festmények és grafikák mellett a művész kerámiaművészetét reprezentálják a gyűjteményben szereplő, töredékesen megmaradt asztali szervizek, vázák, dístányérok. A bárdibükki kerámiaműhely Fiorenza műhely néven az itáliai reneszánsz kerámiák díszítőművészetét adaptálták. A Fiorenza műhely megnevezés Bárdibükk művészi fantázianeve volt, mellyel Goszthony Mária és művésztársai saját kerámiáikat megkülönböztették az egyéb termékektől. Az Itáliából magukkal hozott reneszánsz inspiráció érvényesült mind a formaviláguk, mind az alkalmazott díszítéseik tekintetében.

A bárdibükki műhely vezetője és szellemi irányítója Goszthony Mária volt, ugyanakkor e műhelyből kiemelkedett Goszthony Mária barátnője, Josipovich Ida nagyszerű plasztikai érzékével, a dekorációinak egyéni invenciójú, szellemes megoldásaival. A formára vonatkozó elképzeléseket, terveket az itáliai minták alapján maguk a művésznők készítették el, míg a nehéz fizikai munkát igénylő korongozást fazekasmesterekkel végeztették. Kezdetben Vörös József, kaposvári kályhászmester, majd Tamás László kaposvári népi iparművész, valamint Kurutác Máttyás mohácsi fazekas mester dolgozott a bárdibükki műhely számára. A Fiorenza műhely kerámiai általában funkcionális jellegű étkezészetek, teás és kávék szervizek, desszertki-

Polgár Ildikó: Idol, 1982 körül

Szuppán Irén: Omlás, falikárpit, 1986

Goszthonyi Mária: Kétfüles váza,
1970-es évek után

Goszthony Mária: Madaras váza,
1930-as évek

Bárdibükk üveg, 1990-es évek eleje

Bárdudvarnok, Goszthony Kúria és a Bárdudvarnoki Üvegművészeti Alkotótelep, 2004

nálók, vázák, gyertyatartók és patikaedények voltak. A használat elsődlegességét szem előtt tartva alkalmazkodtak a kívánalmakhoz, ezért ritkán vállalkoztak nagyobb váza vagy figurális kerámia elkészítésére. Készleteiket elsősorban a polgári ízlésnek megfelelően alakították ki, ezért a tradicionális felfogást és a hagyományos díszítőmegoldásokat részesítették előnyben. Gyakorta alkalmazták a reneszánsz eredetű talpas tányérok, poharak illetve kétfüles, magas talpú edények, vázák és tálak jellegzetes típusait. A díszítés és felületi megmunkálás az edény rendeltetésétől függött. A Fiorenza műhely funkcionális kerámiái mellett másodrendű fontossággal bírtak – legalábbis számbelileg – az egyéb, dísz tárgyak, a falitányérok, figurális reliefs, állatplasztikák és a vallási életet szolgáló, egyházi rendeltetésű tárgyak, melyek megrendelői igényre születtek. A művésznek egyéni temperamentuma által sugallt naiv realizmus a figurális kerámiákban és a funkcionális kerámiák díszítésében egyaránt megnyilvánult. A díszítményeiket fehér önmáz alapra festették, amely kiemelte a tűzes színekben felvitt ornamentikát. A fő díszelemek általában határozott formaadással készülő virág, és füzérmotívumok, madaras, halas, kisállatos vagy sajátos invenciójú, ötletes stilizációval leegyszerűsített táji motívumok voltak. A Madaras váza archaikus karcolt díszelemeivel, kétoldalt dekoratív fülmegoldásával a művésznek egyik legszebb vázája. Goszthony Mária kerámiáinak legszebb darabjaiból készült rendezett kiállítás nyaranta folyamatosan látogatható a művész egykori otthonában, Bárdudvarnokon az Üvegművészeti Alkotótelep épületében rendezett emlékkiállításon.

A Rippl-Rónai Múzeum iparművészeti gyűjteménye 1990 után fokozatosan üvegművészeti gyűjteménnyé specializálódott: e műfajra alapozó fejlesztési törekvéseit a Goszthony Mária Nemzetközi Üveg Alkotótelep és Szimpozion Alapítvány segíti. Az alapítvány célja, hogy a megváltozott társadalmi, gazdasági körülmények közepette megkönnyítse a kapcsolattartást a magyar, az európai és tengerentúli üvegművészek között, hangsúlyt fektet az elfelejtett kézműves üveg-technológiák és formakincs felelevenítésére és a kortárs üvegművészetbe történő beépítésére. Az alapítvány a cél elérése érdekében a megyei önkormányzattal és a Rippl-Rónai Múzeummal szerződést kötött. A megállapodás alapján az üvegművészek az önkormányzat tulajdonában lévő bárdudvarnoki épületben (Goszthony Mária keramikumművész egykori lakóházában) hozták létre az üvegalkotó-telepet, és az alapítvány itt rendezi meg évente a nemzetközi üvegművészeti szimpozionot. A minden év augusztusában készülő üveg műtárgyak harmadrészt az épületet fenntartó Rippl-Rónai Múzeum bérlet fejében kapja meg. Az alapítvány 1990-ben jött létre. Az eltelt csakem 20 év alatt több száz darabból álló üvegtárgy került az iparművészeti gyűjteménybe, amelyek a kortárs európai és tengerentúli üvegművészek munkáiból állnak, zömében üvegplasztikák és egyedi kézműves üvegtárgyak. Emlé-

Horváth Márton, Bárdibükk, 2003

Smetana Ágnes a bárdibükki üveghutában, 2003

tést érdemelnek Szlovákiából **Askold Zacko**, Csehországból **Frantisek Janák**, Franciaországból **Catherine Zorichak**, Litvániából **Remigijs Kriukas**, Oroszországból **Boris Fyodorov**, illetve a magyar üvegművészek: **Buczkó György**, **Sigmond Géza**, **Jegenyés János**, **Horváth Márton**, **Smetana Ágnes**, a fiatalok közül **Borkovics Péter**, **Polyák János** vagy **Pattantyús Gergely** művei. Itt kell megemlíteni a gyűjtemény első gondozóját, H. Bognár Zsuzsa művészettörténészt, aki az üvegművészeti alkotótelep megalakításában komoly szerepet töltött be, és nevéhez fűződik az első másfél évtizedben kialakított gyűjtési rendszer is.

Az üvegyűjtemény bővítését vásárlások is gyarapítják: a Nemzeti Kulturális Alap pályázati segítségével Bognár Zsuzsa gyűjtötte **Sigmond Géza**, **Kertészfi Ágnes**, **Kecskeméti Sándor**, **Schrammel Imre** illetve **Mészáros Mari** egy-egy plasztikáját.

Sigmond Géza: Önarckép helyett, 1999

Kecskeméti Sándor: Porcelán plasztika, 2001

A legutóbbi, 2009-es év ajándékait a modern magyar üvegművészet klasszikusa, **Kanyák Zsófia** hagyatékából megszerzett funkcionális és díszüveg plasztikák jelzik, melyek a 70-es évek muránó és Rosenthal stúdióinak termékei voltak. Az üvegyűjtemény legújabb szerzeményei közé tartoznak **Gáspár György** üvegművész Aliens sorozatából két kiváló üvegplasztika Nemzeti Kulturális Alap pályázata segítségével. A művész 2006-ban kibontakozó Aliens üvegplasztikai sorozata egy önálló művészeti, plasztikai és technikai innováció egészét alkotja. A 2006-ban készült Mars Attack specifikusan az öntött részemlemek kemencében történő újra összeolvasztására épít. Ezzel a bonyolult és speciális folyamattal az összeépülő elemek megőrzik az eredeti geometrikus rajzolatukat. Az egymáshoz érő síkok a hőmérséklet emelkedésével folyamatosan torzulnak, a konstrukció ezzel az organikus kifejezés felé halad, olyan módon, hogy az eredeti szerkesztési elv mindvégig visszakövethe-

Smetana Ágnes üvegárgyái a bárdudvarnoki gyűjteményből

Schrammel Imre: Minotaurusz, 1988

Szántó Tamás: Orrláb I. 2001

Kanyák Zsófia: Lichtobjekt Rosenthal Stúdió, 1972

Kanyák Zsófia: Lámpa, 1970-es évek eleje

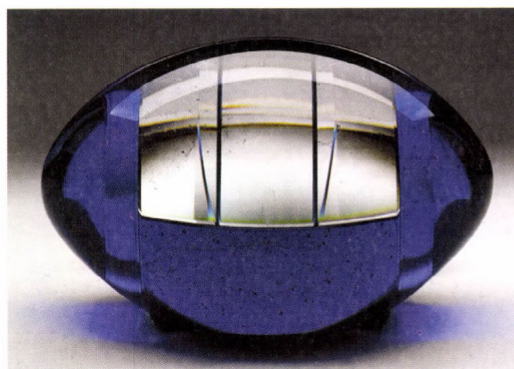
tő. 2007-ben a sorozat új iránya, hogy a külső egységes forma megőrzése mellett, mind inkább a plasztikán belüli terekre koncentrál. Ilyen új utakat és lehetőségeket nyújtott a tükör, illetve a színtelen ólomkristály használata. A fő nézetre épülő nyugodt, statikus, szimmetrikus felépítmény az oldalnézetekben felbomlik, ezzel okozva dinamikát a már megtapasztalt egzakt állapotból. A belső terek kibillentésére alkalmazott tükröket, új speciális csiszolási és ragasztási technológia köti össze. A Kabin című műben ugyanezzel az eljárással, kontraszt létrehozásával, a konstruktív tömeg fellazul, és ugyanazon formán belül a keményen szerkesztett elemek belső virtuális tereire épít.

A Rippl-Rónai Múzeum kortárs anyaga kapcsán elmondhatjuk, hogy a törekvésünk Rippl-Rónai Ödön gyűjteményéhez méltó műegyüttes létrehozása. Bízunk benne, hogy pályázok révén – legalább az eddigi mértékben – továbbra is folytatni tudjuk e tevékenységet.

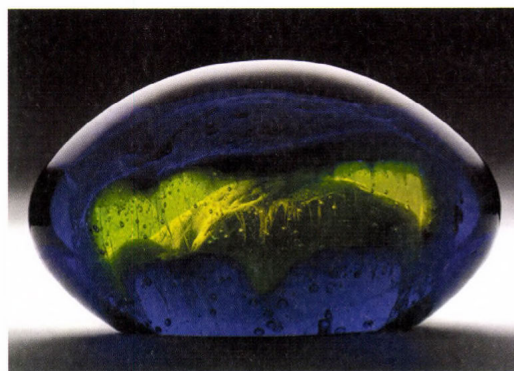
Géger Melinda

Borza Teréz: Porcelánplasztika, 2001

Gáspár György: Kabin, 2007

Gáspár György: Mars attack, 2006